

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 28. avgusta 1889.

Obseg: Sadjarjem zelo koristen hroščec. — Kako skrbeti za zdravje domačih živali po leti? — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Sadjarjem zelo koristen hroščec.**

K najkoristnejšim hroščem štejemo tudi nektere iz vrsti tako imenovanih obličastih ali kroglastih hroščev, med katerimi naj omenimo le polonice ali plevice (*coccinella septempunctata*), ki je povsod dobro znana in katere se kot ličinka in kot hrošč z listnimi ušicami in drugimi enakimi živalcami hrani. Kdor pa ve, v kolikem številu se listne uši v poletnjem času plode in koliko škode te majhne živalce delajo po rastlinah, sadnem drevju in po drevesnicah, gotovo bo tudi rad pripoznal veliko korist takih žužkov, ki pobirajo listne uši, a polonica jih še največ pospravi v svoj želodček.

Z gotovostjo lahko rečemo, da bi bil ves naš trud in marljivost zastonj, pa tudi sadno drevje, hmelj, zelje itd. ne moglo uspešno rasti, ako ne bi listne uši toliko srditih sovražnikov imele med žužki.

Pridejana pod. 1. predstavlja mično živalco nekoliko povečano, zraven tiskana črtica pa kaže njeno naravno velikost.

Le poglejmo n. pr. drevo, na katerem se je zaplodilo nekoliko uši, kar se prav lahko pozna po mladikah, ki se suše in po listju, ki se zvija, kakor tudi po nekem lepšem soku, od kterega listje lepo svetlo postaja. V začetku je teh uši malo, toda kmalu se tako razplodijo, da so ž njimi pokrite vse mladike in vsak list, po mladikah in vejah se širijo ter muzgo iz listja in mladik tako izpijajo, da drevo zastaja v rasti, pa se tudi večkrat popolnoma posuši. Ako si stvar natančneje ogledamo, našli bomo poleg drugih žužkov, ki prav marljivo pobirajo uši, gotovo tudi polonice, in sicer največ rdečih, s sedmimi črnimi pikami opisanih, in če preiskujemo tudi velo, zvito listje, prepričali se bomo kmalu, da so izginile listne uši, in namesto njih našli bomo le še njihove mešičke ali pa

črvom podobne majhne živalce, ličinke, med katerimi je tudi veliko takih, ki imajo po šest nog; te poslednje so polonične ličinke, ki so po drevju prav do čistega obrale listne uši.

Predno z jezo in nevoljo grde in požrešne uši z listjem vred osmukamo in poteptamo, treba je pogledati, ako morebiti ne opravljajo dela svojega uže te majhne živalce, ki bi listne uši mnogo hitreje in bolje pokončale nego je tam to mogoče.

Kako skrbeti za zdravje domačih živali po leti?

Prva polovica poletja jako ugodno vpliva na zdravje domačih živali. Pomladnje bolezni se izgublajo, druge se pa ne prikazujejo.

Z drugo polovico se pa začenja kazati neugoden vpliv. Pojavljajo se tako imenovane letnje bolezni: žolčna driska in griža, privadna, gnila mrzlica, legar in vranični prisad v vseh oblikah; potem vnetje možganov itd. Vse bolezni, ki se tačas prikazujejo, rade so nevarne, to velja tudi o vnanjih poškodbah.

Letnje bolezni se odlikujejo s črno krvjo in s tem, da zelo vplivajo na trebušne dele, in da rada pritisketa prisad in gniloba; poleg tega pa tudi živci boleajo, čemur sta vzrok kri in motenje v vampu in črevesu. Da se obvaruje živina teh bolezni, priporočajo:

1. Enakomerno krmljenje s hladečo, sočno (zeleno) krmo je najboljše branilo proti vsem letnjim boleznim. Koder se slednje leto pojavljajo, skrbeti je že poprej, da bode ob nevarnih časih moči dajati primerne krme.

2. Po krajih z mokro, studenčnato zemljo, katere spodnje plasti le slabo propuščajo vodo, priporočati je, da že naprej skrbte za potrebno množino suhe krme (starega sena), in tako zabranijo bolezni, katere se v mo-

krem, hladnem, deževnem poletju pojavljajo pri živini, ki hodi na pašo.

3. Vsekakor pa je za to skrbeti, da po leti ne bode živina stradala, kar se rado primeri sredi poletja, ko začne primankavati zelene krme. Stradež je vzrok mnogim boleznim.

4. Vedno je tudi skrbeti, da ne bode mankalo sveže pitne vode, zlasti tudi v svinjskem hlevu ne.

5. Prasičem naj se dajo vsak teden po jedenkrat v majhnih množinah lahka čistilna zdravila, nadalje ne pokladaj močne krme, katera povzročuje vročino ali pa zgošča kri, kakor na pr. rž, oziroma sočivje.

6. Goved imej po dnevi v hlevu, in goni jo le zvečer ali zgodaj zjutraj na pašo. Svinjsko dvorišče mora biti senčno.

7. Vsak dan razkužiti hlev (z mavcem, s fosfalnim mavcem, s kajnitom) je vsekakor potrebno. Svinjski hlevi se morajo slednji dan poplakniti s svežo vodo.

8. Hlevi se morajo prezračavati, a vendar tako, da živina ne bode na prepihu. Živina ne sme biti po leti preveč natlačena v hlevu.

9. Goveda in konje vsak dan češi, pogostoma jih kopaj in umivaj, da bode koža čista, kar je jako potrebno.

bolje obvarujemo debelca zajcev, če jih obežemo s trnjem, dasi to tudi stane truda.

* Pokončavajte sršenova gnezda! Vsaka sredi junija pokončana osa ali sršenka je matica, katera ima lahko 10.000 naslednikov. Na korist čebelarstvu in vrtnarstvu je, da se njihova gnezda razdirajo, ker polove mnogo čebel, obgrizujejo grme in v pozni jeseni objedajo ljubje.

* Pokončavanje listnih uši po jablanih. Mlademu drevju se listne uši hitro in lahko preženo, če se vsa mesta, po katerih so uši, namočijo z zmesjo milne raztopnine in tobakove vode. V ta namen raztopi v 20 litrih vode, v kateri si poprej namočil $\frac{1}{4}$ kilograma navadnega tobaka ali pa ostankov smodek, in namaži z mehkim čopičem te tekočine po listih. Zidarski čopič, kakeršen rabi za beljenje, je za to jako pripraven. Listne uši se vsled tega popolnoma poizgube z drevja, in če si delo opravil pazljivo, da ni nobeno mesto, kjer so bile uši, ostalo suho, ni treba ponavljati, kajti uspeh je gotov. Če nekaj dni ne zapaziš več nobene listne uši, ter ni dežja, moraš drevje očistiti, škropeč ga z vodo, na kar hitro opaziš, da se je nekako pomladilo. Tako ravnanje drevju nič ne škoduje in stane le malo.

Razne reči.

* Kako je mogoče imeti sveže kolerabe spomladi? Če se začetkom julija posejejo steklene kolerabe, prirastejo do jeseni majhne glavice, ki so pa še premajhne za kuho. Predno se začne mraz, privzdignimo jih iz zemlje z nekoliko prstjo po koreninah in postavimo jih v klet v pesek, s katerim vse gomolje pokrijmo do srčnih peres, druga pa porežimo. Pesek glejmo, da bode ves čas zmerno vlažen. Gomolji do pomladi toliko zrastejo, da so za kuho.

* Proti mazanju sadnih dreves s katranom (terom). Popotni učitelj Mertens na Nasavskem je pri nekem predavanju govoril o tem, kako bi se zavarovala drevesa, da bi jih ne poškodovali zajci. Mnogi kmetovalci namažejo drevje s špehovo kožo, govejim lojem ali pa s katranom. To sredstvo je škodljivo sadnemu drevju, ker se zapro luknjice mlademu lubu. Če se namaže drevo s tolščo, polagoma zamre vrhni lub in se začne lupiti v majhnih, suhih kosih; zaradi tega začne deblo zaostajati v rasti na debelost in se pozneje ne more upirati vremenskim nezgodam. S tolščo namazanega drevesa se zajci ne lotijo, a tolšča vabi nič manj lačne zimske cestne krokarje, ki so vlani po besedah gosp. Demmerja v Winklu ves lub s tolščo namazanega drevja objedli in obkljuvali. Ravno tako nevarno je drevesca mazati s katranom; s tem se ne usmrti le lub, temveč sčasoma pokonča se vse drevo. Pri Limburgu ali Lahnu je 39 dreves se posušilo, ker so jih namazali s katranom, da bi jih zajci ne objedali. Naj-

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

120.

Vredba občanska in vojaška.

Potem so zanetili nov ogenj s pomočjo kovnskih zrcal, a če je bilo oblačno, z drgnenjem dveh lesov. Ta ogenj so izročili solnčnim devicam, da ga čuvajo celo leto. Če je pa vsled neprevidnosti ali katere druge neprilike ugasnil, bilo jim je to znamenje grozeče velike nevarnosti. Na vse zadnje je vladar pogostil svoj dvor. Na mizah so stali razen drugih jedi tudi koruzni kolači, ki so jih spekle solnčne device. Pili so vino od ameriške agave, godli so in plesali. Veselica je trajala po več dni.

Solnčne device so bile jako podobne rimskim vestfalkam. To so bile mlade deklice za službo pri templju posvečene. Izbirali so jih z vseh stanov in pošiljali na nauke v samostane, kjer so jih učile posebne matrone raznih ženskih del, vlasti takih, ki so bile v dotiki s službo pri templju. Glavna dolžnost pa jim je bila, da so pazile na sveti ogenj, ki je bil zaneten na „rajmi“. Od tistega dne, ko so device stopile v samostan, odrekle so se vsakej zvezi z ostalim svetom in z lastno rodovino. Nobeden, razen kralja in kraljice ni smel prestopiti praga samostanskega. Na čisto življenje so morale device strogo paziti, in beda njej, ki bi nedolžnost